

Djelovanje hrvatske iseljeničke zajednice u Australiji na primjeru novina Hrvatski vjesnik (The Croatian Herald)

Dadić, Karmen

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:763625>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Karmen Dadić

**DJELOVANJE HRVATSKE ISELJENIČKE
ZAJEDNICE U AUSTRALIJI NA PRIMJERU
NOVINA HRVATSKI VJESNIK (THE
CROATIAN HERALD)**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA KROATOLOGIJU

KARMEN DADIĆ

**DJELOVANJE HRVATSKE ISELJENIČKE
ZAJEDNICE U AUSTRALIJI NA PRIMJERU
NOVINA HRVATSKI VJESNIK (THE
CROATIAN HERALD)**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Sanja Vulić Vranković

Sumentor: dr. sc. Tamara Bodor

Zagreb, 2023.

Sadržaj:

1. Uvod	1
2. Općenito o <i>Hrvatskom vjesniku</i>	2
2. Političke i društvene organizacije Hrvata u Australiji.....	3
2.1. Hrvatski međudruštveni odbor.....	4
2.2. Hrvatski savez Uzdanica.....	4
2.3. Hrvatsko narodno vijeće	5
3. Antijugoslavenske demonstracije 1983. i 1984. godine.....	6
4. Obrazovanje i očuvanje hrvatskog jezika.....	10
4.1. Sveučilište Macquarie	12
4.2. Hrvatska znanstvena zaklada	13
4.3. Ljetna škola hrvatskog jezika i kulture	14
5. Kulturne manifestacije	15
7. Zaključak.....	17
8. Literatura.....	18

1. Uvod

Razdoblje 1980-ih u Jugoslaviji obilježeno je značajnim političkim, ekonomskim i društvenim promjenama koje su utjecale na stabilnost i budućnost zemlje. Smrt dugogodišnjeg komunističkog vođe, Josipa Broza Tita, koji je bio ključna figura u uspostavljanju i održavanju Jugoslavije, ostavila je prazninu u vodstvu zemlje. Još prije njegove smrti počeli su problemi kao što su ekonomska i politička nestabilnost. Najjasniji pokazatelji ove ozbiljne gospodarske krize bili su rapidna inflacija, veliki inozemni dug pogoršan naglim skokom vrijednosti dolara, kao i monetarna nelikvidnost, što je dovelo zemlju do ruba nemogućnosti vraćanja dugova, odnosno bankrota. Osim toga, došlo je do političke polarizacije među republikama, etničkim grupama i unutar Saveza komunista Jugoslavije. Tito je imao ulogu stabilizatora unutar federacije pa je njegova odsutnost dovela do naglašavanja političkih razlika. U ovom periodu, nacionalističke i separatističke tendencije počele su se pojačavati u nekim republikama, posebno u Hrvatskoj i Sloveniji, gdje se tražila veća autonomija.¹ Nakon hrvatskog proljeća, kulturno-političkog pokreta iz 1970-ih, antijugoslavenske demonstracije i protesti postali su, može se reći, normalna i učestala pojava ne samo u Jugoslaviji, nego u svim dijelovima svijeta gdje žive Hrvati, posebice u Australiji. Takvi protesti za cilj su imali uspostavu slobodne i nezavisne Republike Hrvatske. Usto, demonstriralo se protiv jugoslavenskog režima i ubojstava hrvatskih kulturnih i političkih osoba koje je provodila jugoslavenska tajna policija – UDB-a. Održavanjem tih protesta ojačavalo se zajedništvo hrvatske zajednice u Australiji, što je bio posebni „trn u oku“ jugoslavenskom režimu. Hrvatska zajednica u Australiji bila je jako dobro organizirana pod vodstvom mnogih društava, klubova, kulturnih i političkih organizacija od kojih su se najviše isticali: Hrvatski međudruštveni odbor, Hrvatsko narodno vijeće, Hrvatska republikanska stranka i Hrvatski savez Uzdanica. Unutar njih djelovao je još velik broj ogranaka i klubova koji su bili inicijatori brojnih manifestacija, druženja, kulturnih i obrazovnih događanja.

¹ Milanović, *“Križa 1980-ih u Jugoslaviji i međunarodni pogledi”*, 85-92.

U ovom su radu izabrane teme poput antijugoslavenskih demonstracija, osnivanja kulturnih i političkih organizacija te održavanje jezika i identiteta hrvatske zajednice u Australiji istraživane na stranicama *Hrvatskog vjesnika*, tjedniku australskih Hrvata. Obradene su dvije godine, 1983. i 1984. zbog samog pokretanja *Vjesnika* u tom razdoblju, a i zbog pojačanog djelovanja hrvatske zajednice u smislu osnivanja novih organizacija i borbe za slobodnu Hrvatsku.

2. Općenito o *Hrvatskom vjesniku*

Tjednik australske hrvatske zajednice *Hrvatski vjesnik* pokrenut je u rujnu 1982. u Melbourneu, ali je njegov prvi broj objavljen 15. kolovoza 1983. na 100. obljetnicu rođenja Ivana Meštrovića. Pokretač glasila bio je Metod Smoljan, rodom iz Sušaka i istaknuta osoba u političkom životu hrvatske zajednice u Melbourneu. Za prvog glavnog urednika *Hrvatskog vjesnika* imenovan je Ivica Butković, jedan od najpoznatijih Hrvata na području novinarstva i političkog života hrvatske zajednice u Australiji.² Uz Smoljana, list su pokrenula hrvatska društva i organizacije zato što su smatrali da tada postojeći tisak ne udovoljava potrebama zajednice. Isticali su da oni kao zajednica trebaju popuniti prazninu koja postoji zato što nisu imali općehrvatsko državotvorno i nepristrano glasilo.³ List je promicao zajedništvo hrvatskih državotvornih organizacija u radu na stvaranju slobodne hrvatske države. Dao je važan doprinos promicanju hrvatske kulture, osnivanju škola hrvatskog jezika i zaštiti hrvatskih nacionalnih interesa. To je ujedno i prvi hrvatski list u Australiji koji je još prije održanih slobodnih izbora u domovini dao punu potporu Hrvatskoj demokratskoj zajednici i njezinim političko-nacionalnim stajalištima. *Hrvatski vjesnik* visokog je novinskog standarda i čitaju ga mnogi Hrvati po cijeloj Australiji.⁴

Pri samom pokretanju lista naglašavalo se kako *Hrvatski vjesnik* nije vlasništvo pojedinca, nego udruženih hrvatskih organizacija, ustanova, klubova i društava, kojima je želja koristiti zajednici Hrvata u Australiji i u svijetu. Njihov stav bio je da žele jačati hrvatsko zajedništvo i suradnju.

² Tkalčević, *Povijest Hrvata u Australiji*, 192.

³ Uredništvo i uprava, „Uz prvi broj“, 1.

⁴ Tkalčević, *Povijest Hrvata u Australiji*, 192.

Cilj im je bio razvijati osjećaj dostojanstva i ponosa što pripadaju hrvatskom narodu i što se bore za svoju slobodu.⁵

Mi vremena nemamo, niti ćemo imati za „fosilne“ pojedince i njihove priče kao ni za histeričare partijski, ideološki i vjerski zagriženih grupica uskih vidokruga. Put i pravac je: Hrvatsko pravo, hrvatska sloboda i hrvatska država.⁶

Vlasnik i izdavač *Hrvatskog vjesnika* tada je bilo *Hrvatsko zajedništvo u Australiji* (*The Croatian Community Association*). Dioničari spomenute zajednice bili su isključivo hrvatska društva, ustanove, odbori i organizacije kao što su: Hrvatski klub „Kralj Tomislav“ (Sydney), Hrvatski katolički centar (Clifton Hill), Hrvatske subotnje škole (Broadmeadows i Clifton Hill), M.O. HNV „Bruno Bušić“ (Geelong), Društvo Australsko-hrvatskog narodnog otpora „Ante Vrban“ (Sydney), društvo „Ujedinjeni Hrvati“ (Wollongong), Udruženje hrvatskih studenata u Victoriji, M.O. HNV „Hrvatske planine“ (Melbourne), Hrvatski savez Uzdanica (Melbourne).⁷

Politička ideologija ovog tjednika bila je jednostavna, a to je obnova što veće, sigurnije i solidnije hrvatske države. Isticali su kako nemaju nikakvih društvenih i ideoloških predrasuda u svojoj borbi za slobodu te da toleriraju razne hrvatske struje dok god su izražene u hrvatskom državotvornom smislu i antijugoslavenskom duhu. Ove novine ne izlaze kao antiteza postojećih hrvatskih novina u Australiji ili u nekom drugom kraju svijeta, nego kao nezavisno glasilo hrvatskog zajedništva u Australiji.⁸

2. Političke i društvene organizacije Hrvata u Australiji

Ono što jedan narod u iseljeništvu drži na okupu i u zajedništvu su kulturne, društvene i političke organizacije. Potrebno je djelovati zajedno kako bi se ostvarili ciljevi te utjecalo na vlast, politiku i društvene promjene. Svoje zahtjeve i naume australska zajednica Hrvata u razmatranom razdoblju najčešće je provodila putem demonstracija pod vodstvom dobro organiziranih društava. Prema podacima u *Hrvatskom vjesniku*, Hrvate u Australiji na demonstracijama te ostalim političkim i kulturno-društvenim događanjima najčešće su predvodili

⁵ Uredništvo i uprava, „Uz prvi broj“, 1.

⁶ Uredništvo i uprava, „Uz prvi broj“, 1.

⁷ Uprava hrvatskog zajedništva u Australiji, „Zašto ove novine?“, 2.

⁸ *Isto*, 2.

Hrvatsko narodno vijeće, Hrvatska republikanska stranka i Hrvatski savez Uzdanica te Međudruštveni odbori Australije, uz podršku brojnih ostalih društava i klubova.

2.1. Hrvatski međudruštveni odbor

Događaji u Hrvatskoj prigodom zabrane djelovanja Matice hrvatske i zatvaranja brojnih hrvatskih važnih političkih i kulturnih ljudi, za vrijeme i nakon hrvatskog proljeća imali su za posljedicu velika hrvatska zbližavanja protiv „neprijatelja“ (Jugoslavena). Hrvatska emigracija u Australiji na događaje u Hrvatskoj gledala je kao na bitna zbivanja i već mnogo prije osamdesetih godina poprimila puteve moderne političke stvarnosti. Od antijugoslavenskih demonstracija 1972. u Melbourneu, Hrvatski međudruštveni odbor (HMO) postao je inicijatorom brojnih hrvatskih političkih i kulturnih nastupa te akcija. HMO je izvršavao mnoge bitne poslove kao što je ulaganje primjedbi u popis stanovništva Australije koji je popisivao stanovništvo prema njihovom podrijetlu po državama, a ne prema etničkom podrijetlu. Pa su tako Hrvati, primjerice, bili klasificirani kao Jugoslaveni. Upravo u razmatranoj 1983. godini, HMO je nakon deset godina rada s prekidima reorganiziran te je donesen Pravilnik u okviru kojeg je djelovalo 48 hrvatskih društava, institucija, folklornih skupina, katoličkih i islamskih vjerskih ustanova, političkih odbora, stranaka i pokreta.⁹

Ovaj Hrvatski međudruštveni odbor pored raznih društvenih akcija temelji svoje djelovanje na nepokolebivim principima hrvatske državnosti, te će pomagati i raditi na prikladan način oblikovanju Hrvatske države na cijelom našem etničkom i povijesnom području.¹⁰

Hrvatski međudruštveni odbor bio je iznimno važan za hrvatsku zajednicu jer je bio jedan od najčešćih inicijatora i voditelja antijugoslavenskih demonstracija diljem Australije.

2.2. Hrvatski savez Uzdanica

Hrvatski savez Uzdanica je u razmatranoj 1984. godini slavio 20. obljetnicu rada. Taj savez bio je jedna vrsta bune, odnosno buntovne mladeži koja je po uzoru na Starčevića, Kvaternika i Pavelića tražila novi put za Hrvatsku. Naime, 60-ih godina je iz izbjegličkih logora

⁹ Rover, „Hrvatski međudruštveni odbori Australije“, 7.

¹⁰ *Isto*, 7.

u Europi emigrirala brojna hrvatska mladež upravo u Australiju. Ta mladež proživjela je fizičke i psihičke strahote i zločine komunističkog režima te su došli u Australiju s uvjerenjem da će je dočekati raširenih ruku. Većina pridošle mladeži ušla je u organizacije Hrvatskog oslobodilačkog pokreta (HOP), no uskoro dolazi do razočarenja zbog nemogućnosti održavanja neke veće revolucije.¹¹

Organizacija Hrvatska mladež, kako se prvotno zvala, uvijek je na umu imala potrebu razrađivanja načela unutrašnjeg života svih građana Hrvatske u jednoj jedinstvenoj državi, vjerujući duboko u mogućnost Hrvatske samo na načelima ravnopravnosti svih građana, bez obzira na vjeru, ideologiju, podrijetlo, dajući svima pravo sudjelovanja u uspostavljanju nezavisnosti, kao i ravnopravnu dužnost u njenom održavanju. Hrvatska mladež je svoje ime promijenila u Hrvatski savez Uzdanica, a iz razloga da bi bila pristupačnija svim Hrvatima, zadržavajući u svojim okvirima djelovanje Hrvatske mladeži i vjerujući da je bit državotvorne zrelosti upravo na mladim generacijama.¹² Svojim djelovanjem su uključeni i u Hrvatsko narodno vijeće (HNV), uvjereni da je ideja političke koordinacije svih državotvornih čimbenika, bilo izbjeglištva, bilo domovine, nešto što je od presudne važnosti za uspjeh borbe. Njihovo prisustvo u HNV-u s načelom nacionalnog prava na slobodu i nezavisnost Hrvata i svih građana Hrvatske, daje im veliko polje djelovanja i doprinosa postignuću i njihovom cilju.¹³

2.3. Hrvatsko narodno vijeće

Hrvatsko narodno vijeće (HNV)¹⁴ bila je politička organizacija koja je imala demokratsku osnovu, izbore svake dvije godine i decentralizirano unutarnje ustrojstvo koje je omogućavalo razne lokalne inicijative koje su uvijek bile inspirirane domoljubljem. U Australiji su u radu HNV-a uz političke strukture sudjelovali i neki domovi kao što je Hrvatski klub kralj Tomislav, te Hrvatski klub Adelaide. Godine 1983. uspostavljen je Informativni ured u Melbourneu, prvi takav ured HNV-a. Vijeće je kroz svoje mjesne odbore i spomenuti

¹¹ I.B., „Dvadeset godina rada hrvatske mladeži i uzdanice“, 6.

¹² Sarić, „Organizacija koja ide s vremenom i hrvatskim narodom“, 7.

¹³ Sarić, „Hrvatska Mladež-Uzdanica, prostrajavanje u hodu“, 7.

¹⁴ Hrvatsko narodno vijeće osnovano je 1974. godine u Torontu.

Informativni ured izvelo mnogobrojne promidžbene akcije kao što je akcija stjecanja utjecajnih prijatelja.¹⁵

U jednom od članaka iz *Hrvatskog vjesnika* pod naslovom „I nećemo se stidjeti“ autor piše kako pripadati Hrvatskom narodnom vijeću nije nimalo ni zahvalno ni lagano jer je biti članom hrvatskog narodnog zajedništva u izbjeglištvu značilo odreći se mnogo čega.¹⁶

Kad je došlo do uspostave Hrvatskog narodnog vijeća kao našeg zajedništva, neprijatelj je od pomisli na naše zajedništvo zadržao. Zbog toga je sa svim vrstama podvala, trikova i provokacija, te umorstvima navalio na hrvatsko izbjeglištvo, tj. HNV.¹⁷

Autor napominje kako su slobodni izbori njihova najjača snaga, a po njima izabrani ljudi njihovo najjače i najlegalnije predstavništvo. Znajući to, „neprijatelj čini sve što je u njegovoj moći kako bi razbio te slobodne izbore, odnosno HNV i njegov demokratski ustav“.¹⁸ Ističu kako pripadati HNV-u ne znači biti učlanjen na papiru, nego ponajprije biti učlanjen umom i srcem, te vjerom u snagu zajedništva.¹⁹ Članovi Hrvatskog narodnog vijeća su uz Hrvatski savez Uzdanica bili jedni od najaktivnijih sudionika na antijugoslavenskim demonstracijama u Australiji.

3. Antijugoslavenske demonstracije 1983. i 1984. godine

Demonstracije su organizirano i legalno očitovanje nezadovoljstva demonstranata. Provode se masovnim prosvjednim istupima radi javnog izražavanja mišljenja, posebice političkog stava koji je oblikovan prema nekoj javnoj odluci ili političkim stanjem.²⁰ Dobro organizirane demonstracije uvijek su bile prikladni instrument političkim akcijama. Glas i nastup pojedinaca ne čuje se uvijek daleko, ali glas narodnih masa kada demonstriraju u određenim danima i okolnostima često dospiju i u širu javnost te se o njima čuje i govori na ulici, parlamentima, medijima te među prijateljima, ali što je još važnije i među neprijateljima. Organiziranje konkretnih nastupa poput demonstracija bila je prilika mnogim mlađim sudionicima da uče kako se organizirati jer se, kako su tvrdili tadašnji demonstratori, „djelovati

¹⁵ Trošelj Miočević, „Hrvatsko narodno vijeće od 1974. do 1990.“, 238.

¹⁶ Uredništvo, „I nećemo se stidjeti“, 2.

¹⁷ *Isto*, 2.

¹⁸ *Isto*, 2.

¹⁹ *Isto*, 2.

²⁰ „demonstracija“, *Hrvatska enciklopedija*.

mora organizirano te neorganizirani pojedinci nisu korisni za hrvatsku borbu“.²¹ Hrvatski demonstratori u Australiji imaju stav da: „Onaj narod koji bi šutio nad ropstvom svoje domovine ne bi ni zaslužio slobodu“.²² Demonstracije često imaju vrlo pozitivan učinak za oblikovanje javnog mišljenja u korist ideja demonstiranih. Naravno da je važan predmet radi kojeg su takvi prosvjedi provedeni i kako su na koncu prezentirani.²³ Činjenica je da su brojni javni nastupi Hrvata u Australiji, a i u svijetu imali silinu i trajnu, gotovo se može reći, povijesnu vrijednost. Hrvatska zajednica u Australiji svoje je nezadovoljstvo jugoslavenskim režimom redovito iskazivala na ulicama gradova diljem Australije.

Antijugoslavenske demonstracije većinski su započele s hrvatskim proljećem, pokretom koji je ranih 1970-ih tražio pripadajuća prava Hrvatske u okviru Jugoslavije. Trajale su sve do uspostave neovisne Republike Hrvatske, što je bio najveći motiv i cilj svih demonstiranih hrvatske zajednice u Australiji, ali i svijetu. U promatranom razdoblju također su se odvijale burne demonstracije diljem australskog kontinenta. Te 1983. i 1984. godine Jugoslavija je bila u svojevrsnoj krizi što se pokazalo kao pravi trenutak za ponovno javno okupljanje hrvatskih demonstiranih. *Hrvatski vjesnik* ističe:

Mi manifestiramo našu solidarnost s hrvatskim radnikom i seljakom, kojeg Jugoslavija vodi u siromaštvo i očaj! Mi manifestiramo našu solidarnost s hrvatskom inteligencijom koja ne smije slobodno misliti, slobodno stvarati ni slobodno pisati!²⁴

Na prosvjede je izlazila velika većina članova hrvatske zajednice, bez obzira na političko opredjeljenje, stoga su i „lijevi“ i „desni“ propagirali isti cilj te obje politički opredijeljene strane govore:

Hrvatstvo nije stvar mode pa ni samo stvar osjećaja nego svijest da mi moramo svoj dug oduživati. Mi ne možemo čekati da najprije Hrvati u Domovini nešto radikalnijeg načine.²⁵

Hrvatska zajednica u Sydneyju u kolovozu 1983. godine održala je demonstracije u kojima je izrazila nezadovoljstvo povodom ubojstva hrvatskog emigranta Stjepana Đurekovića u Münchenu. Prosvjedi su se simbolično održali pred zgradama njemačkog i jugoslavenskog konzulata. Voditelj ovih demonstracija na koje se odazvalo više od 500 ljudi bio je Ante Sarić,

²¹ Hrvatska zajednica Viktorije, „Velike demonstracije protiv Jugoslavije“, 12.

²² Hrvatska zajednica Viktorije, „Velike demonstracije protiv Jugoslavije“, 12.

²³ Rover, „Hrvatske demonstracije!“, 2.

²⁴ Uredništvo, „Širom Australije hrvatske demonstracije“, 3.

²⁵ Barbić, „Ustaju li to Hrvati ponovo?“, 4.

autor mnogih članaka u *Vjesniku*, uz podršku HMO-a. U govorima održanim na demonstracijama, između ostalog, izražena je i volja hrvatskog naroda da se bori za slobodnu i samostalnu državu Hrvatsku. Autor članka „Demonstracije u Sydneyu“ ukazuje na Jugoslaviju kao „izvor zla i zločina, koja je s UDB-om pojam razbojništva i neljudskosti“.²⁶ Priličan broj prisutnih australskih novinara i reportera proveli su duže vremena u razgovoru s hrvatskim predstavnicima.²⁷

Hrvati u Canberri su također 12. kolovoza 1983. demonstrirali pred njemačkim konzulatom u Yarralumli i pred jugoslavenskom konzulatom u Red Hillu. Demonstracija je bila organizirana istim povodom kao i u Sydneyju. Hrvatska delegacija podržala je okupljene Hrvate i izrazila nezadovoljstvo i zabrinutost kod ambasadora zbog navodno blagog postupanja njemačkih vlasti i policije prema djelatnostima agenata jugoslavenske tajne službe u Njemačkoj.²⁸ Nedugo nakon toga ta ista delegacija Hrvata Canberre predala je pismo premijeru australske savezne vlade u kojemu se ističe „krvoločna priroda“ Jugoslavije i traži zaštita za Hrvate koji žive u Australiji:

Dear Prime Minister,

It is of great concern to us that Croatian community in Australia lives in fear of the Yugoslav secret police. Until recently, when killing its opponents, the Yugoslav SDB always tried to present its victims as potential „terrorists“ and people engaging in violent criminal acts against the Yugoslav State. It was seldom true but it was an indicator of the Yugoslavs concern over repercussions... Australian Croats fear that Yugoslavia will in her folly use everything at her disposal to exterminate all opponents.²⁹

Hrvatska zajednica u Canberri u prosincu 1983. godine, organizirana pod HMO-om, održala je demonstracije pred jugoslavenskom ambasadom na Red Hillu. Novine *Canberra Times* prenijele su sliku hrvatskih demonstranata uz napomenu da se protestiralo protiv američke ekonomske pomoći Jugoslaviji te se zahtijevalo puštanje političkih zatvorenika u Jugoslaviji i manifestiralo za hrvatsku slobodu i nezavisnost.³⁰

Hrvatska zajednica u Victoriji povodom 29. studenog organizirala je veliki prosvjed protiv Jugoslavije i jugoslavenskog nasilja. Naime, tog datuma obilježavao se Dan Republike u tadašnjoj SFRJ. Demonstracije su održane pred gradskom vijećnicom u Dandenongu. HMO

²⁶ Uredništvo, „Demonstracije u Sydney-u“, 1.

²⁷ *Isto*, 1..

²⁸ Uredništvo, „Protest u Canberri“, 1.

²⁹ Uredništvo, „Prosvjed australskom premijeru gosp. Hawke-u“, 1.

³⁰ Uredništvo, „Hrvatske demonstracije u Canberra-i“, 8.

odlučio je te godine ovaj hrvatski nastup organizirati upravo u spomenutom australskom predgrađu zato što je jugoslavenski konzulat organizirao svoje proslave upravo na tom području s pokroviteljstvom tadašnjeg australskog ministra za imigracije Petera Spykera i Komisije za etnička pitanja (Ethnic Affairs Commission) koji su zahtijevali da se hrvatske zastave skinu s hrvatskih zgrada.³¹ Autor članka „Oštri prosvjed Spykeru“ prenosi poruku demonstranata:

G. Spyker bi trebao znati da je Jugoslavija odgovorna za stotine tisuća mučkih ubojstva i nevjerovatan teror nad narodima unesrećenim u njoj. Nije nam jasno da li on svojim sudjelovanjem u toj proslavi zla, želi i sebe izložiti opasnosti moralne suodgovornosti. Posebno nas zanima koga taj ministar zastupa na toj proslavi jer većina australskih državljana koji potječu iz te strašne države ne želi da on sudjeluje.³²

Voditelji ovih demonstracija bili su predsjednik Međudruštvenog odbora Ahmed Hadžić i dužnosnik Mića Jergović. Apeliralo se da se ponesu hrvatske zastave i antijugoslavenski transparenti te obuku hrvatske narodne nošnje kako bi se što više istaknuo hrvatski identitet.³³

Jedna od najburnijih demonstracija izvedenih u ovom razdoblju bila je zasigurno ona protiv jugoslavenskog ministra vanjskih poslova Lazara Mojsova.³⁴ Naime, čim se doznalo za Mojsovov dolazak, hrvatske organizacije diljem Australije uputile su protestna pisma i upozorenja australskim vladama u vezi s tim, za Hrvate, nepoželjnim posjetom. U pismu Hrvatskog međudruštvenog odbora navodi se kako je ovaj posjet nekoliko dana prije bio zataškan.

Ova je posjeta jugoslavenskog ministra do prije nekoliko dana bila prikriivena velom velike tajne za cijelu australsku javnost. To je vrlo neuobičajen slučaj, kada se radi o posjetama državnika iz drugih zemalja Australiji. Uvjereni smo da je za ovu tajnovitost o posjeti L. Mojsova postojao razlog, koji se može jednostavno rastumačiti kao slučaj same političke neprirodnosti Jugoslavije.³⁵

Također, u pismu se navodi kako je Mojsov jedan od najprominentnijih jugoslavenskih dužnosnika i ministara te da pod njegovom izravnom i posebnom kontrolom djeluju tajna jugoslavenska služba i sve jugoslavenske misije diljem svijeta.³⁶ Hrvati Canberre tom su

³¹ Hrvatska zajednica Viktorije, „Velike demonstracije protiv Jugoslavije“, 12.

³² Uredništvo, „Oštri prosvjed Spykeru“, 1.

³³ Hrvatska zajednica Viktorije, „Velike demonstracije protiv Jugoslavije“, 12.

³⁴ Lazar Mojsov- rođen 1920. godine u Negotinu. Bio je predstavnik Jugoslavije pri Ujedinjenim Narodima. Završio je pravni fakultet u Beogradu, a tokom svojih studija sudjelovao je u akcijama jugoslavenskih komunista. Također je bio i direktor Instituta za radnički pokret Jugoslavije, a 1980-ih je bio jugoslavenski ministar vanjskih poslova. (A.B., „Poslanik zla Mojsov u Australiji“).

³⁵ Rover, „Prosvjedi protiv posjete Mojsova“, 7.

³⁶ *Isto*, 7.

prilikom podijelili velike količine promidžbenog materijala i organizirali prosvjed na kojem se jedna Hrvatica čak zaletjela na automobil u kojem je bio Mojsov. U Canberri su, kao i općenito, najaktivniji sudionici demonstracija bili članovi HNV-a i Hrvatskog saveza Uzdanica.³⁷

Hrvatski međudruštveni odbor se, osim političkih ciljeva, borio i za očuvanje jezika kao jednog od glavnih čimbenika identiteta jednog naroda. Naime, zbog zloupotrebe hrvatskog programa na državnoj etničkoj radio postaji 3EA u svrhu promicanja jugoslavenske politike³⁸, te odugovlačenja s donošenjem odluke o priznavanju hrvatskog jezika pri upisu na sveučilišta i opće diskriminacije protiv Hrvata u Australiji, a posebno u Victoriji, hrvatska zajednica Victorije je putem Međudruštvenog odbora 28. srpnja 1984. godine organizirala demonstracije. Predstavnici hrvatskih društava odlučili su sazvati demonstracije i tako pokazati svima tko zaista zastupa hrvatsku zajednicu. Prosvjedovalo se što ondašnja sveučilišta još nisu bila prihvatila hrvatski jezik, što vlasti hrvatskoj zajednici nisu pružale iste povlastice i prava kao i drugim zajednicama i što Hrvatima Melbournea nije više bilo dopušteno imati pravi hrvatski radio sat na 3EA. Voditelji ovih demonstracija bili su Ivan Butković, član Hrvatskog saveza Uzdanica i Ivan Horvat, član HSS-a.³⁹

4. Obrazovanje i očuvanje hrvatskog jezika

Jezik je ključni dio kulturnog identiteta i nasljeđa te je važno da se očuva i prenese sa starih generacija na mlađe. Jedan od dokaza da se hrvatska zajednica u Australiji borila za njegovo očuvanje je činjenica da je upravo na australskom sveučilištu uspostavljen prvi izvandomovinski studij hrvatskog jezika.⁴⁰

U rujnu 1983. godine održan je sastanak hrvatskih učitelja gdje je glavna tema bilo pitanje nastavnih materijala koje bi trebalo otiskati za hrvatske etničke škole u Australiji. Nakon sastanka dodijeljena je vladina pomoć za razvijanje materijala koji odgovaraju novoj

³⁷ A.B., „Poslanik zla Mojsov u Australiji“, 8-9.

³⁸ Uprava Special Broadcasting Service bez ikakvih najava odlučila je pomješati hrvatske programe na radio postaji 3EA u Melbourneu s jugoslavenskim nastupima. (Uredništvo, „Svi na demonstracije protiv jugo-urota!“).

³⁹ Uredništvo, „Demonstracije“, 1.

⁴⁰ Budak, „Najstariji izvandomovinski studij, uz 25. obljetnicu hrvatskih studija na Sveučilištu Macquarie u Sydneyu“, 177-179.

metodologiji rada u školama koja je određena za sve etničke škole. Na tom sastanku su čak neki ljudi predlagali da se Hrvate i Srbe uklopi u zajednički rad, što su hrvatski, a i srpski predstavnici odbijali. Smatra se kako je taj potez povučen s jugoslavenske strane da se Hrvate i Srbe stavi u jednu etničku skupinu.⁴¹ Mjesec dana nakon toga održan je slet svih etničkih škola u centru Sydneyja na Martin Placeu, gdje su hrvatske škole dokazale da su brojne i dobro organizirane. Na sletu su sudjelovala hrvatska djeca iz svih krajeva, obučena u narodne nošnje, noseći plakate svojih škola te su se svi okupili pod velikim natpisom – Hrvatske etničke škole. Sudjelovala su djeca i drugih etniciteta, pa tako i ona koja su predstavljala Jugoslaveni. Postavljalo se pitanje:

Kako Jugoslaveni mogu nastupati kao nacija ili etnička škola, kad se zna da to nije nacija i da jugoslavenski jezik ne postoji?⁴²

Budući da se u tom periodu uporno nametao takav stav, održavane su brojne demonstracije i seminari koji su dokazivali važnost održavanja hrvatskog jezika, kulture i identiteta. Na seminaru hrvatskih učitelja 1984. godine izrečeno je kako je njihova zadaća „spasiti hrvatsku djecu te se djeca preko svojih učitelja i roditelja moraju zaljubiti u Hrvatsku“.⁴³ Na seminaru su predavanja održali profesori koji su predavali u hrvatskim školama, a teme su bile vezane za očuvanje hrvatskog jezika, kulture i identiteta. Ovaj seminar kao i ljetna škola bio je jedan uspješni simpozij hrvatske povijesti, kulture i tada suvremene misli.⁴⁴

Autor članka „Suradnja roditelja i učitelja“ objavljenog u *Hrvatskom vjesniku* 7. veljače 1984. piše kako većina hrvatskih roditelja u Australiji ulaže mnoga materijalna i duhovna sredstva kako bi podigli na noge svoju djecu i dali im identitet.

Budući da su Hrvati i baštinici hrvatske kulture, žele da njihova djeca ne steknu samo znanje i kulturu o Australiji nego da budu obogaćena i tisućljetnom hrvatskom kulturom koja u sebi nosi mnogo pozitivnih elemenata ovome društvu nepoznatih.⁴⁵

Stoga je važno ostvariti dobru suradnju s učiteljima u smislu da nije dovoljno dijete samo dovesti u subotnju školu i platiti školarinu, nego ga i kod kuće odgajati na taj način.⁴⁶

⁴¹ Barbić, „Hrvatski učitelji nesebično i dostojanstveno“, 4.

⁴² Nišević, „Slet etničkih škola u Sydneyu“, 12.

⁴³ Uredništvo, „Svečano otvorenje seminara hrvatskih učitelja u Australiji“, 9.

⁴⁴ *Isto*, 9.

⁴⁵ Zlatunić, „Suradnja roditelja i učitelja“, 9.

⁴⁶ *Isto*, 9.

4.1. Sveučilište Macquarie

Hrvatski se jezik kao samostalan i samobitan predmet počeo predavati na Sveučilištu Macquarie u Sydneyju 1983. godine. Hrvatski studiji na tom sveučilištu su najstariji izvandomovinski studij hrvatskoga jezika, hrvatske kulture i hrvatske književnosti. To je zapravo u svijetu bio jedini studij hrvatskog jezika kao samostalnog jezičnog identiteta, odnosno sasvim odvojen od srpskog, kako u nastavnom programu tako i u sveučilišnoj administraciji.⁴⁷ Te iste godine je ondašnji Fakultet modernih jezika ovog Sveučilišta uveo u svoj nastavni program studij hrvatskog, poljskog i srpskog jezika. Svi tadašnji kroatisti i slavisti bili su oduševljeni ovim sasvim novim pristupom slavistici koji se temeljio na stvarnim potrebama šire australske zajednice.⁴⁸

Za početak studija hrvatskog jezika na ovom sveučilištu pobrinula se australska vlada osiguravši za to novčana sredstva za početne tri godine.⁴⁹ Oni koji su odigrali vrlo značajnu ulogu u ostvarivanju ovog cilja bili su: SOHEŠ⁵⁰ (kojem je tada na čelu bio Zorislav Šimundža i kojem je bliski suradnik i savjetnik bio fra Gracijan Biršić⁵¹), Hrvatski međunarodni odbor za zajedničku suradnju u NSW i Slobodni hrvatski radio program na 2SER-FM.⁵²

Profesor Luka Josip Budak poručuje kako bi njihova dotadašnja težnja u Australiji trebala biti dvovrsna:

1) Što sistematičnije pripremati i oblikovati mladu hrvatsku generaciju kako bi ona bila u stanju preuzeti na sebe makar jedan mali dio kulturno-nacionalne odgovornosti od starijih; 2) Što prikladnije i savršenije predstavljati svoj narod multikulturalnoj zajednici Australije.⁵³

⁴⁷ Budak, "Najstariji izvandomovinski studij, uz 25. obljetnicu hrvatskih studija na Sveučilištu Macquarie u Sydneyju", 177-179.

⁴⁸ Budak, „Dva desetljeća hrvatskog studija na Sveučilištu Macquarie u Sydneyju“, 368-375.

⁴⁹ Budak, „Macquarie university“, 11.

⁵⁰ SOHEŠ – Središnji odbor hrvatskih etničkih škola.

⁵¹ Fra Gracijan Biršić rođen je 2. siječnja 1935. u Koprivnici. Godine 1978. odlazi kao dušobrižnik u Australiju. Ondje od samog početka sudjeluje u nastojanjima oko službenog priznanja hrvatskog jezika u školstvu i javnoj upotrebi u Australiji. Niz godina djeluje kao nastavnik i stručni suradnik Središnjeg odbora hrvatskih etničkih škola (SOHEŠ) u Sydneyju, a nakon godine 1984. predaje hrvatski jezik i književnost na Fakultetu modernih jezika Sveučilišta Macquarie u Sydneyju (Informativna katolička agencija, „Umro fra o. Gracijan Biršić).

⁵² Budak, „Dva desetljeća hrvatskog studija na Sveučilištu Macquarie u Sydneyju“, 368-375.

⁵³ Budak, „Macquarie university“, 11.

Budak govori kako upravo na ovom sveučilištu australski Hrvati gaje svoju materinsku riječ, njeguju svoju kulturno-nacionalnu baštinu i na taj način postaju aktivni i dostojanstveni dioničari australskog multikulturizma te ističe:

Samo tako ćemo sačuvati svoje podrijetlo, jer dok nam bude živio naš hrvatski jezik živjet ćemo i mi, a kad nam prestane živjeti jezik prestat će i naša egzistencija.⁵⁴

Zalagao se za osnivanje fonda koji bi nazvao *Croatian Studies Foundation in Australia*. Takav fond bi osigurao mjesto hrvatskom jeziku na sveučilištu i poslužio kao glavni izvor potrebnih sredstava za znanstveno-istraživačke radove na polju hrvatske kulture. Kasnije je taj fond i osnovan pod imenom Hrvatska znanstvena zaklada.⁵⁵

4.2. Hrvatska znanstvena zaklada

U ožujku 1984. godine održana je svečanost u prvoklasnom hotelu grada Sydneya na kojoj je službeno najavljeno osnivanje Hrvatske znanstvene zaklade (HZZ) i proslavljena prva godišnjica uvođenja hrvatskog jezika na Sveučilište Macquarie. Središnji odbor hrvatskih etničkih škola (SOHEŠ) i Hrvatski međudruštveni odbor, skupa s predavačima na sveučilištu razrađivali su mogućnost za uspostavu *Croatian Study Foundation* koja bi se naknadno brinula za razvitak kroatistike na Sveučilištu Macquarie. Iako je australska vlada odobrila sredstva za hrvatski jezik u okviru Odjela za slavistiku, postojala je neizvjesnost hoće li će to i ubuduće financirati. Ako bi Savezna vlada prestala financirati odjel, došlo bi do drastičnog smanjenja uvjeta studija. Kako do toga ne bi došlo, osnovana je Hrvatska znanstvena zaklada da bi buduća generacija mogla nastaviti učiti hrvatski jezik na sveučilišnoj razini. Hrvatska znanstvena zaklada uspostavljena je za Australiju i Novi Zeland.⁵⁶ Prijedlog za osnivanje HZZ-a dao je dr. Peter Hill⁵⁷ zajedno s kolegama Lukom Budakom⁵⁸ i fra Gracijanom Biršićem.⁵⁹ Uz profesore

⁵⁴ Budak, „Macquarie university“, 11.

⁵⁵ *Isto*, 11.

⁵⁶ Uredništvo, „Prva hrvatska znanstvena zaklada“, 6.

⁵⁷ Dr. Peter Hill rođen je 1945. godine u Perthu, Zapadnoj Australiji, gdje je i pohađao Christ Church Grammar School. Poslije je studirao ruski i njemački u Melbourneu. Postdiplomski studij završio je na Hamburškom sveučilištu gdje je dobio zvanje Doctor philosophiae i na istom sveučilištu nekoliko godina radio kao profesor slavistike (Uredništvo, „Intervju – Pristupite hrvatskoj znanstvenoj zakladi“).

⁵⁸ Luka Budak rođen je u Sv. Roku podno Velebita. Osamdesetih godina dolazi u Sydney, gdje je dobio mjesto lektora hrvatskog jezika na novoosnovanoj katedri slavistike na Sveučilištu Macquarie. Od tada svoj je život posvetio isključivo hrvatskim temama, u prvim godinama ustroju programa Hrvatskih studija i Hrvatske znanstvene

predavače inicijatori su bili i Hrvatski katolički centar u Summer Hillu, SOHEŠ za NSW, Hrvatsko društvo Sydney, Hrvatski klub „Kralj Tomislav“ i Hrvatsko kulturno društvo „Bosna“.⁶⁰

Na jednom od sastanaka odlučeno je da će HZZ uz primarnu djelatnost osiguravati i sredstva za izdavanje biltena i prikladnog promidžbenog materijala, posebno za izdavanje godišnjaka *Australo-Croatica* u kojem su objavljeni izvorni radovi i prijevodi bitnih djela kroatističke tematike.⁶¹

Svrha HZZ-a bila je brinuti se za procvat i napredak visokoškolskog studija i znanstvenog proučavanja hrvatskog jezika te hrvatske književnosti i kulture u Australiji. Stoga su u svom pravilniku, koji je objavio *Hrvatski vjesnik*, naveli plan provedbe tog cilja koji glasi ovako:

- a) Novčano potpomaganje novoosnovanog studija kroatistike na sveučilištu i osiguranje njegovog stalnog mjesta na Sveučilištu;
- b) Financiranje nabavljanja knjiga, časopisa, filmova i ostalih znanstvenih pomagala potrebnih za uzornu nastavu u toj ustanovi;
- c) Novčano potpomaganje organiziranja posebnih predavanja, konferencija, seminara i kongresa posvećenih popularizaciji i procvatu kroatistike u Australiji;
- d) Novčano potpomaganje studenata (stipendije) i kroatista odnosno profesora na Sveučilištu Macquarie;
- e) Poticanje proučavanja prisutnosti Hrvata u Australiji i Novom Zelandu od početka doseljavanja do tada i time pospješivati stvaranje dokumentirane i istinite slike o doprinosu hrvatskih iseljenika u izgradnji moderne Australije, kao i ulozi Hrvata u oblikovanju suvremenog australskog društva.⁶²

4.3. Ljetna škola hrvatskog jezika i kulture

Na jednom seminaru hrvatskih škola Australije u siječnju 1983. godine u Sydneyju, učitelji su donijeli odluku da se organizira ljetna škola hrvatskog jezika i kulture za hrvatsku

zaklade, a devedesetih ustroju prvog Centra Hrvatskih studija u svijetu u kojem danas obnaša dužnost ravnatelja (Aspira: virtualni muzej iseljeničtva Dalmacije, „Luka Budak“).

⁵⁹ Uredništvo, „Intervju – Pristupite hrvatskoj znanstvenoj zakladi“, 6.

⁶⁰ Lovoković, *Hrvatske zajednice u Australiji*, 335.

⁶¹ *Isto*, 335.

⁶² Uredništvo, „Pravilnik zaklade“, 12.

mladež čiji su organizatori bili Hrvatske subotnje etničke škole. Prva takva ljetna škola održala se u Melbourneu od 17. do 27. siječnja 1984. godine te će se od tada ljetna škola održavati svake godine u drugom gradu. Te je godine simbolično održana u Melbourneu zbog desete obljetnice rada hrvatske škole Melbournea.⁶³ Obavijest o tome donio je i *Hrvatski vjesnik* u članku tajnice Organizacijskog obora ljetne škole, Zdenke Filipi. Ona piše kako je svrha ljetne škole:

- a) Da okupi hrvatsku mladež iz svih krajeva Australije;
- b) Da se mladež iz drugih krajeva upozna s radom i životom hrvatske zajednice grada u kojem se održava ljetna škola;
- c) Da se omogući mladima da prošire svoje znanje hrvatskog jezika i bogate kulturne baštine hrvatskog naroda.⁶⁴

Program se sastojao od dva dijela – studijskog i kulturno-zabavnog. Studijski je dio obuhvaćao: hrvatski jezik, književnost, povijest, zemljopis i razne teme iz područja sociologije, psihologije i etnografije. Kulturno-zabavni dio obuhvaćao je: podučavanje folkloru, pjevanje, gledanje filmova, kulinarstvo, hrvatske običaje, šport i druge aktivnosti prema želji sudionika. Nastavu ljetne škole provodili su najbolji hrvatski učitelji u Australiji, među kojima je bio i profesor Luka Budak te dr. Peter Hill sa Sveučilišta Macquarie.⁶⁵ U radu je sudjelovao velik broj prosvjetnih radnika, svećenika i hrvatskih organizacija Melbournea i Geelonga.⁶⁶ Autor članka „Hrvatska ljetna škola, Hvala svima!“ objavljenog u *Hrvatskom vjesniku* 14. veljače 1984. godine piše:

Sad kad je sve završeno možemo reći da je s ovom ljetnom školom započela nova epoha u hrvatskom školstvu u Australiji. Do sada se je radilo uglavnom s djecom u etničkim i subotnjim školama, ali za mlade iznad osamnaest godina nismo imali ništa što bi ih potaklo na intenzivnije učenje hrvatskog jezika i kulturne baštine.⁶⁷

5. Kulturne manifestacije

Kulturne manifestacije imaju važnu ulogu u očuvanju kulturnog nasljeđa i identiteta, obrazovanju i promoviranju međukulturnog razumijevanja. One pružaju priliku ljudima da se

⁶³ Filipi, „Ljetna škola hrvatskog jezika i kulture Melbourne, od 17-27 siječnja 1984.“, 12.

⁶⁴ *Isto*, 12.

⁶⁵ *Isto*, 12.

⁶⁶ Koordinacionalni odbor hrvatskih škola, „Hrvatska ljetna škola, Hvala svima!“, 8.

⁶⁷ *Isto*, 8.

povežu sa svojom kulturom i na taj način jačaju zajedništvo. U multikulturalnom društvu kao što je i australsko, vrlo je važno da svaka etnička skupina ima pravo održavati svoje vlastite kulturne, prosvjetne, vjerske, športske ili političke manifestacije. Hrvatska zajednica je 80-ih godina u Australiji redovito sudjelovala na raznim etničko-kulturnim događanjima. Hrvatski dan jedna je takva manifestacija koja hrvatskoj zajednici u Australiji omogućava da pokaže dio svoje stare i bogate kulturne baštine.⁶⁸ Hrvati su svoj dan slavili 11. ožujka, a 1984. godine ovu su dobro organiziranu proslavu organizirali u Melbourneu, u Footscray parku.⁶⁹ Osim što su isticali odakle dolaze i čime se ponose, Hrvati su poštovali i zemlju u koju su došli, stoga su sudjelovali i na proslavama kao što je Dan Australije. Na toj proslavi 26. siječnja 1984. godine sudjelovali su Hrvati južnih predgrađa Melbournea, Springvalea, Keysborougha, Dandenonga kao i sve ostale hrvatske zajednice širom Australije. O tome je izvijestio *Hrvatski vjesnik*. Na mnogim mimohodima i proslavama hrvatske su zajednice predvodila folklorna, kulturna i športska društva. Kao i u drugim gradovima gdje žive Hrvati, i na proslavi u Dandenongu hrvatska je mladež u lijepim narodnim nošnjama i s hrvatskim barjacima privlačila poglede kao i pohvale sudionika proslave.⁷⁰ Autor članka „Proslavljen dan Australije u Dandenong-u“ piše:

Kada je prolazio dio hrvatske povorke na licima roditelja i ostalih prisutnih Hrvata vidio se ponos na svoju skladnu i zdravu hrvatsku mladost. Taj ponos, osmijeh i pljesak ujedno je bilo i veliko HVALA novoj domovini Australiji za sve blagodati i slobodu koje nam bješe uskraćene od uzurpatora u našoj Hrvatskoj.⁷¹

Osim obilježavanja nacionalnih dana, hrvatska zajednica u Australiji je sa svojim KUD-ovima i folklornim ansamblima gotovo uvijek nastupala na raznim festivalima i kulturnim okupljanjima. Također su se održavala razna natjecanja i izložbe koje su doprinosile razvoju etničke pripadnosti.

6. *Hrvatski vjesnik* danas

⁶⁸ Uredništvo, „Hrvatski dan“, 6.

⁶⁹ Uredništvo, „Hrvatski dan u Melbourne-u“, 1.

⁷⁰ Izvjestitelj, „Proslavljen dan Australije u Dandenong-u“, 13.

⁷¹ *Isto*, 13.

Australski tjednik *Hrvatski vjesnik* izlazi vrlo uspješno i danas, a izdaje ga Croatian Community Limited.⁷² Glavni i odgovorni urednik *Vjesnika* je Zoran Juraj Sabljak. Tjednik izlazi svakog petka u Melbourneu, ali distribuira se i prodaje diljem Australije. Trenutačno se tiska oko 12 tisuća primjeraka svaki tjedan i tjednik ima izvrstan prodor na tržište u svim većim gradskim i regionalnim središtima Australije uključujući gradove Melbourne, Sydney, Canberra, Brisbane, Geelong, Adelaide, Perth i Hobart. Tjednik je većinom pisan hrvatskim jezikom, ali kako vrijeme prolazi, tako se u novinama može naići na sve više članaka pisanih engleskim jezikom. *Hrvatski vjesnik* najčitanije su australsko-hrvatske novine.⁷³

7. Zaključak

Iz istraživanja na primjeru tjednika *Hrvatski vjesnik* može se zaključiti kako je hrvatska zajednica u Australiji 1980-ih godina bila primjer praktičnog hrvatskog rodoljublja i akcije. Premda fizički vrlo udaljena od Hrvatske, ona je njezin sastavni dio. Zajednica Hrvata u Australiji dugo vremena, tako i u razmatranom razdoblju, bila je „trn u oku“ jugoslavenskom režimu upravo zbog jakog zajedništva. Za obrađivano razdoblje važno je istaknuti osnivanje Hrvatskih studija na Sveučilištu Macquarie 1983. i sukladno tome pokretanje Hrvatske znanstvene zaklade 1984. godine koja je uvelike zaslužna za očuvanje hrvatskog jezika i identiteta u Australiji. O tome je *Hrvatski vjesnik* izvijestio u više navrata tijekom razmatranog razdoblja. Antijugoslavenske demonstracije i ostale manifestacije, kao što su hrvatske kulturne priredbe i športske smotre, često su bile izraz osjećaja zajedništva i bratske suradnje u hrvatskoj zajednici. U više navrata su na ovim manifestacijama i demonstracijama slijedile i vrlo značajne hrvatske političke i diplomatske akcije poput borbe za samostalnu, suverenu, demokratsku i neovisnu hrvatsku državu te borbe za očuvanje hrvatskog jezika kao jednog od glavnih čimbenika identiteta jednog naroda. Nije bila rijetkost da se na pojedinim događanjima okupi i više od 5000 Hrvata. Hrvatska zajednica u Australiji je i tada i danas bila ponos Republike Hrvatske te je primjer kako se treba voljeti i boriti za svoju domovinu bez obzira na njezinu udaljenost.

⁷² Škvorc, „Nekoliko napomena o broju Hrvata, hrvatskom jeziku, školama i hrvatskim medijima u Australiji“, 201.

⁷³ Bach, „Hrvatski Vjesnik - Croatian Herald Website Launched“.

8. Literatura

1. Bach, Nenad. 2005. „Hrvatski Vjesnik - Croatian Herald Website Launched“. Croatian World Network, pristupljeno 28. kolovoza 2023., <http://www.croatia.org/crown/articles/5140/1/E-Hrvatski-Vjesnik---Croatian-Herald-Website-Launched.html>
2. Budak, Luka. 2002. „Dva desetljeća Hrvatskog studija na Sveučilištu Macquarie u Sydneyju“. Časopis Hrvatskih studija, 2, 1.
3. Budak, Luka. 2008. „Najstariji izvandomovinski studij, uz 25. obljetnicu hrvatskih studija na Sveučilištu Macquarie u Sydneyju“. Časopis Hrvatskih studija, 5, 1.
4. Budak, Luka. 2023. „Luka Budak“. Aspira: virtualni muzej iseljeničtva Dalmacije. Pristupljeno: 5. kolovoza 2023., <https://virtualnimuzej.aspira.hr/luka-budak/>
5. Hrvatska enciklopedija. „Demonstracija“. Pristupljeno: 2. kolovoza 2023., <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=14528>
6. Informativna katolička agencija. 2022. „Umro fra o. Gracijan Biršić“. Pristupljeno: 5. kolovoza 2023., <https://ika.hkm.hr/novosti/umro-fra-o-gracijan-birsic/>
7. Lovoković, Fabijan. 2010. *Hrvatske zajednice u Australiji: nastojanja i postignuća*. Kingsgrove, Australija: Središnji odbor hrvatskih društava Australije.
8. Milanović, Toni. 2011. „Križa 1980-ih u Jugoslaviji i međunarodni pogledi“. Rostra: Časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru, 4, 4.
9. Škvorc, Boris. 1997. „Nekoliko napomena o broju Hrvata, hrvatskom jeziku, školama i hrvatskim medijima u Australiji“. Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja, 7, 1-2.
10. Tkalčević, Mato. 1999. *Povijest Hrvata u Australiji*. Melbourne: Hrvatski svjetski kongres u Australiji.
11. Trošelj Miočević, Tanja. 2020. „Hrvatsko narodno vijeće od 1974. do 1990.“. Obnovljeni život: časopis za religioznu kulturu, 75, 2.

Novinski prilozi iz *Hrvatskog vjesnika*:

1. A. B. „Poslanik zla Mojsov u Australiji“. *Hrvatski vjesnik*, 21. veljače 1984., 8-9.
2. Barbić, Branko. „Hrvatski učitelji nesebično i dostojanstveno“. *Hrvatski vjesnik*, 3. listopada 1983., 4.
3. Barbić, Branko. „Ustaju li to Hrvati ponovo?“. *Hrvatski vjesnik*, 6. prosinca 1983., 4.
4. Budak, Luka Josip. „Macquaire university“. *Hrvatski vjesnik*, 3. listopada 1983., 11.
5. Filipi, Zdenka. „Ljetna škola hrvatskog jezika i kulture Melbourne, od 17-27 siječnja 1984.“. 15. studenog 1983., 12.
6. Hrvatska zajednica Viktorije. „Velike demonstracije protiv Jugoslavije“. *Hrvatski vjesnik*, 15. studenog 1983., 12.
7. I.B.. „Dvadeset godina rada hrvatske mladeži i uzdanice“. *Hrvatski vjesnik*, 3. travnja 1984., 6.
8. Koordinacionalni odbor hrvatskih škola. „Hrvatska ljetna škola, Hvala svima!“. *Hrvatski vjesnik*, 14. veljače 1984., 8.
9. Nišević, Ante. „Slet etničkih škola u Sydneyu“. *Hrvatski vjesnik*, 15. studenog 1983., 12.
10. Rover, Srećko. „Hrvatske demonstracije!“. *Hrvatski vjesnik*, 22. studenog 1983., 2.
11. Rover, Srećko. „Hrvatski međudruštveni odbori Australije“. *Hrvatski vjesnik*, 30. kolovoza 1983., 7.
12. Rover, Srećko. „Prosvjedi protiv posjete Mojsova“. *Hrvatski vjesnik*, 14. veljače 1984., 7.
13. Sarić, Ante. „Hrvatska Mladež-Uzdanica, postrojavanje u hod“. *Hrvatski vjesnik*, 8. svibnja 1984., 9.
14. Sarić, Ante. „Organizacija koja ide s vremenom i hrvatskim narodom“. *Hrvatski vjesnik*, 17. travnja 1984., 7.
15. Uprava hrvatskog zajedništva u Australiji. „Zašto ove novine?“. *Hrvatski vjesnik*, 16. kolovoza 1983., 2.
16. Uredništvo i uprava. „Uz prvi broj“. *Hrvatski vjesnik*, 16. kolovoza 1983., 1.
17. Uredništvo. „Širom Australije hrvatske demonstracije“. *Hrvatski vjesnik*, 22. studenog 1983., 3.
18. Uredništvo. „Demonstracije u Sydney-u“. *Hrvatski vjesnik*, 16. kolovoza 1983., 1.
19. Uredništvo. „Demonstracije“. *Hrvatski vjesnik*, 7. kolovoza 1984., 1.
20. Uredništvo. „Hrvatske demonstracije u Canberra-i“. *Hrvatski vjesnik*, 6. prosinca 1983., 8.

21. Uredništvo. „Hrvatski dan u Melbourne-u“. *Hrvatski vjesnik*, 20. ožujka 1984., 1.
22. Uredništvo. „Hrvatski dan“. *Hrvatski vjesnik*, 20. ožujka 1984., 6.
23. Uredništvo. „I nećemo se stidjeti“. *Hrvatski vjesnik*, 30. kolovoza 1983., 2.
24. Uredništvo. „Intervju – Pristupite hrvatskoj znanstvenoj zakladi“. *Hrvatski vjesnik*, 10. travnja 1984., 6.
25. Uredništvo. „Oštri prosvjed Spykeru“. *Hrvatski vjesnik*, 22. studenog 1983., 1.
26. Uredništvo. „Pravilnik zaklade“. *Hrvatski vjesnik*, 31. srpnja 1984., 12.
27. Uredništvo. „Proslavljen dan Australije u Dandenong-u“. *Hrvatski vjesnik*, 7. veljače 1984., 13.
28. Uredništvo. „Prosvjed australskom premijeru gosp. Hawke-u“. *Hrvatski vjesnik*, 16. kolovoza 1983., 1.
29. Uredništvo. „Protest u Canberri“. *Hrvatski vjesnik*, 16. kolovoza 1983., 1.
30. Uredništvo. „Prva hrvatska znanstvena zaklada“. *Hrvatski vjesnik*, 10. travnja 1984., 6.
31. Uredništvo. „Svečano otvorenje seminara hrvatskih učitelja u Australiji“. *Hrvatski vjesnik*, 7. veljače 1984., 9.
32. Uredništvo. „Svi na demonstracije protiv jugo-urota!“. *Hrvatski vjesnik*, 14. srpnja 1984., 1.
33. Zlatunić, I. „Suradnja roditelja i učitelja“. *Hrvatski vjesnik*, 7. veljače 1984., 9.